Voor de beoordeling van de opportuniteit van een dergelijke verwijdering moet de Commissie rekening houden met de ontwikkeling van het totale handelsverkeer tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien en niet enkel met het handelsverkeer tussen Spanje en een afzonderlijke Lid-Staat.

Tussen de aanvullende regeling voor het handelsverkeer en de protocollen die met bepaalde derde landen zijn gesloten om te verzekeren dat, ondanks hun toetreding, hun traditionele exportstromen naar de Gemeenschap door afschaffing van de tarieven worden gehandhaafd, bestaat niet een zodanig verband dat een produkt slechts uit deze handelsregeling kan worden verwijderd, wanneer adequate maatregelen van toezicht op de importen van dit produkt uit de betrokken derde landen zijn vastgesteld.

# RAPPORT TER TERECHTZITTING
## in zaak C-46/89 *

## I — De feiten en het procesverloop

1. *Juridisch kader*

*Aanvullende regeling voor het handelsverkeer — Toetredingsakte*

Bij artikel 81 van de akte betreffende de toetredingsvoorwaarden voor het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek en de aanpassing van de Verdragen (PB 1985, L 302, blz. 23; hierna: „Toetredingsakte") is een „aanvullende regeling voor het handelsverkeer (ARH)" tussen de Gemeenschap in haar samenstelling op 31 december 1985 (hierna: „Gemeenschap van de Tien") en Spanje ingevoerd. Deze regeling is van toepassing op de invoer in de Gemeenschap van de Tien van produkten uit de wijnbouwsector en van nieuwe aardappelen (primeurs), alsmede (vanaf 1 januari 1990) op de invoer van groenten en fruit.

Blijkens de relevante bepalingen van de Toetredingsakte is de ARH een stelsel van toezicht ter voorkoming van een te grote invoer die de markten dreigt te verstoren. Zij heeft ten doel: een „harmonische en geleidelijke opening van de markt" met het oog op de „volledige verwezenlijking van het vrije verkeer binnen de Gemeenschap" bij het verstrijken van het tijdvak waarin de overgangsmaatregelen van toepassing zijn (artikel 83, lid 2, van de Toetredingsakte).

Voor elk van de produkten waarvoor de ARH geldt, wordt aan het begin van elk verkoopseizoen volgens de procedure van artikel 83, lid 1, van de Toetredingsakte aan de hand van de produktie- en handelsvooruitzichten een „voorlopig tijdschema" opgesteld. Op basis hiervan wordt een „indicatief plafond" voor de invoer vastgesteld, waarbij een jaarlijks stijgingspercentage met het oog op de geleidelijke opening

* Procestaal: Frans.

van de markt wordt aangegeven (artikel 83, lid 2).

Indien uit de ontwikkeling van het handelsverkeer blijkt, dat de daadwerkelijke of de te verwachten invoer wezenlijk toeneemt, en indien deze situatie ertoe leidt dat het indicatieve invoerplafond voor het lopende verkoopseizoen wordt bereikt of overschreden, kunnen op de voet van artikel 85, lid 3, bijzondere vrijwaringsmaatregelen worden genomen.

Volgens artikel 85, lid 4, mag de toepassing van de ARH er in geen geval toe leiden dat produkten uit Spanje of uit de Gemeenschap in haar huidige samenstelling een minder gunstige behandeling krijgen dan de in de betrokken gebieden afgezette produkten uit derde landen waarvoor de clausule van de meest begunstigde natie geldt.

Artikel 81, lid 3, bepaalt, in welke omstandigheden een produkt uit de ARH kan worden verwijderd. Het luidt als volgt:

„Volgens de procedure van artikel 82 kan worden besloten om uit de lijst van produkten waarvoor de ARH geldt, de volgende produkten te lichten:

a) produkten uit de wijnsector, nieuwe aardappelen (primeurs) en melk in poeder of in korrels, bestemd voor de menselijke voeding: aan het begin van het tweede jaar volgend op de toetreding en aan het begin van elk van de daaropvolgende jaren;

b) ...

Wat deze produkten betreft, zal inzonderheid rekening worden gehouden met de situatie op het punt van de produktie- en de afzetstructuren van de betrokken produkten."

Krachtens artikel 82 kan de Commissie het besluit nemen, produkten uit de lijst te verwijderen, wanneer dit in overeenstemming is met het advies van een ad hoc-comité, dat bestaat uit vertegenwoordigers van de Lid-Staten en wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Commissie.

*De algemene regels voor de toepassing van de ARH — Verordeningen (EEG) nr. 569/86 en (EEG) nr. 2297/86*

Verordening (EEG) nr. 569/86 van de Raad van 25 februari 1986 (PB 1986, L 55, blz. 106) stelt de algemene regels voor de toepassing van de ARH vast. Onder verwijzing — in de eerste overweging van de verordening — naar het doel van de ARH, te weten „de ontwikkeling van het handelsverkeer te volgen" en — in de tweede overweging — naar „de aanvullende beleidslijnen die in de Conferentie zijn overeengekomen", heeft de Raad in deze verordening een stelsel van certificaten en waarborgen ingevoerd. Dit stelsel kan in hoofdtrekken als volgt worden beschreven.

Artikel 1, lid 1, van de verordening bepaalt, dat aan de ARH onderworpen produkten slechts tegen overlegging van een „ARH-certificaat" tot verbruik mogen worden ingevoerd. Krachtens lid 3 is de afgifte van het ARH-certificaat onderworpen aan het stelsel van een waarborg „ter garantie dat de verbintenis om de produkten tijdens de geldigheidsduur van het ARH-certificaat tot verbruik in te voeren, wordt nagekomen. De waarborg wordt geheel of gedeeltelijk verbeurd indien de transactie niet of slechts gedeeltelijk binnen deze termijn heeft plaatsgevonden".

Ten einde de ontwikkeling van de invoer uit derde landen in de Gemeenschap op gelijke wijze te kunnen volgen als de ontwikkeling van de invoer uit de Gemeenschap, wordt in artikel 3 bepaald, dat „wanneer produkten van herkomst uit derde landen in het vrije verkeer worden gebracht in een Lid-Staat waar de ARH van toepassing is, de produkten slechts in het vrije verkeer mogen worden gebracht tegen overlegging van een ARH-invoercertificaat. Het ARH-invoercertificaat geldt slechts in de Lid-Staat waar de ARH van toepassing is".

Verder is voorzien dat de afgifte van de ARH-certificaten en de ARH-invoercertificaten tot een aantal produkten van een sector kan worden beperkt en over het gehele jaar kan worden gespreid, alsmede dat voor de afgifte van deze certificaten een termijn kan worden gesteld (artikel 4). Indien de marktsituatie beperking of schorsing van de invoer op de markt van de betrokken Lid-Staat vereist, kan de afgifte van de ARH-certificaten worden beperkt of geschorst (artikel 5, lid 1).

Om de marktsituatie van een Lid-Staat waarvoor de ARH geldt, te kunnen beoordelen, wordt in het bijzonder rekening gehouden met:

— de ontwikkeling van de binnenlandse prijzen van de betrokken Lid-Staat,

— de ontwikkeling van de binnenlandse vraag van de betrokken Lid-Staat,

— de hoeveelheden produkten in het handelsverkeer, hetzij in ongewijzigde staat, hetzij na verwerking, tussen de betrokken Lid-Staat en de overige Lid-Staten en derde landen (artikel 6).

Met betrekking tot uit derde landen geïmporteerde nieuwe aardappelen (primeurs) heeft de Raad bij verordening (EEG) nr. 2297/86 van 21 juli 1986 (PB 1986, L 201, blz. 3) verordening nr. 569/86 aangevuld en daarin een artikel 6 bis ingevoegd. Lid 2 van dit artikel bepaalt onder meer, dat indien in de Gemeenschap de markt voor nieuwe aardappelen als gevolg van invoer ernstige verstoringen ondergaat of dreigt te ondergaan, die de doeleinden genoemd in artikel 39 EEG-Verdrag in gevaar kunnen brengen, in het handelsverkeer met derde landen passende maatregelen kunnen worden toegepast totdat de verstoring is opgeheven of het gevaar daarvoor is geweken.

*Indicatieve plafonds voor nieuwe aardappelen (primeurs) in 1986 en 1987*

De uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 569/86 heeft de Commissie vastgesteld in de verordeningen (EEG) nr. 624/86 van 28 februari 1986 (PB 1986, L 60, blz. 1) en (EEG) nr. 435/87 van 12 februari 1987 (PB 1987, L 43, blz. 19). Bij de vaststelling van de indicatieve plafonds voor nieuwe aardappelen (primeurs) voor 1986 en 1987 op respectievelijk 80 000 en 88 000 ton heeft de Commissie een stijgingspercentage van 10 % in aanmerking genomen.

*Aanvullende protocollen bij de samenwerkings- en associatieovereenkomsten tussen de Gemeenschap en bepaalde derde landen — Afschaffing van tarieven*

Krachtens overeenkomsten tussen de Gemeenschap met derde landen aan de Middellandse Zee is de invoer van nieuwe aardappelen (primeurs) in de Gemeenschap van de Tien onderworpen aan douanerechten die lager zijn dan het normaal toepasselijke tarief. In het bijzonder gaat het hier om overeenkomsten met de voornaamste derde landen die nieuwe aardappelen (primeurs) exporteren naar de Gemeenschap van de

Tien, te weten Egypte, Marokko en Cyprus [zie artikel 17, lid 1, van de Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Arabische Republiek Egypte, in bijlage bij verordening (EEG) nr. 2213/78 van de Raad van 26 september 1978 betreffende de sluiting van deze overeenkomst (PB 1978, L 266, blz. 1); artikel 15 van de Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en het Koninkrijk Marokko, in bijlage bij verordening (EEG) nr. 2211/78 van de Raad van 26 september 1978 betreffende de sluiting van deze overeenkomst (PB 1978, L 264, blz. 1); artikel 3, lid 1, van de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Republiek Cyprus, in bijlage bij verordening (EEG) nr. 1246/73 van de Raad van 14 mei 1973 houdende sluiting van deze overeenkomst (PB 1973, L 133, blz. 1)].

In het kader van deze overeenkomsten heeft de Commissie overeenkomstig een mandaat van de Raad van 25 november 1985 (Bull. EG 11-1985, punt 2.3.16), dat op 21/22 oktober 1986 is aangepast (Bull. EG 10-1986, punt 2.2.18), met de betrokken derde landen onderhandelingen gevoerd met het oog op de toetreding van Spanje en Portugal tot de EEG. De resultaten van deze onderhandelingen zijn neergelegd in enige aanvullende protocollen [zie Aanvullend Protocol bij de Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Arabische Republiek Egypte (PB 1987, L 297, blz. 11); Aanvullend Protocol bij de Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap en het Koninkrijk Marokko (PB 1988, L 224, blz. 18); Protocol houdende vaststelling van de voorwaarden en procedures voor de tenuitvoerlegging van de tweede etappe van de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Republiek Cyprus en houdende aanpassing van een aantal bepalingen van de overeenkomst (PB 1987, L 393, blz. 2)].

Ingevolge deze aanvullende protocollen worden voor de produkten van oorsprong uit Egypte en Marokko de douanerechten die bij invoer in de Gemeenschap van toepassing zijn, geleidelijk afgeschaft over dezelfde perioden en in hetzelfde tempo als die welke in de Akte van Toetreding van Spanje en Portugal zijn vastgesteld voor dezelfde produkten die uit Spanje en Portugal in de Gemeenschap van de Tien worden ingevoerd (artikel 1 van het Aanvullend Protocol betreffende Egypte; artikel 1 van het Aanvullend Protocol betreffende Marokko). Deze afschaffing vindt voor nieuwe aardappelen (primeurs) plaats binnen de grenzen van een tariefcontingent (artikel 1, lid 3, van het Aanvullend Protocol betreffende Egypte; artikel 1, lid 4, van het Aanvullend Protocol betreffende Marokko). Daarmee wordt eerst begonnen, zodra de douanerechten waaraan de nieuwe aardappelen (primeurs) uit Spanje en Portugal zijn onderworpen, lager zijn geworden dan de rechten die van toepassing zijn op de nieuwe aardappelen (primeurs) van oorsprong uit het betrokken derde land (artikel 1, lid 2, van het Aanvullend Protocol betreffende Egypte; artikel 1, lid 2, van het Aanvullend Protocol betreffende Marokko).

Voor uit Cyprus in de Gemeenschap van de Tien ingevoerde nieuwe aardappelen (primeurs) wordt het tariefcontingent in tien gelijke jaarlijkse stappen van 5 000 ton verhoogd van 60 000 ton tot 110 000 ton (artikel 18 van het Protocol betreffende de tweede etappe van de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Economische Gemeenschap en de Republiek Cyprus). Binnen de grenzen van dit contingent wordt het douanerecht gedurende een tijdvak van tien jaar geleidelijk afgeschaft (artikel 16 van dit protocol).

*Krachtens de aanvullende protocollen vastgestelde verordeningen*

De opening van de communautaire tariefcontingenten voor nieuwe aardappelen (primeurs) uit Egypte en Marokko is voor

Egypte nader uitgewerkt in verordening (EEG) nr. 4223/88 van de Raad van 19 december 1988 (PB 1988, L 371, blz. 19) en voor Marokko bij verordening (EEG) nr. 4244/88 van de Raad van 21 december 1988 (PB 1988, L 373, blz. 29).

Bij de verordeningen (EEG) nr. 451/89 en (EEG) nr. 452/89 van de Raad van 20 februari 1989 (PB 1989, L 52, blz. 7, resp. blz. 15) is communautair toezicht ingesteld op de invoer in de Gemeenschap van bepaalde landbouwprodukten, van oorsprong uit bepaalde derde landen, waarvoor referentiehoeveelheden worden vastgesteld [artikel 1 van verordening (EEG) nr. 452/89].

*De verwijdering van nieuwe aardappelen (primeurs) uit de ARH-lijst*

Nieuwe aardappelen (primeurs) zijn uit de lijst van de produkten waarvoor de ARH geldt, verwijderd bij verordening (EEG) nr. 530/88 van de Commissie van 26 februari 1988 (PB 1988, L 53, blz. 71). Volgens de derde overweging van de verordening was bij de toepassing van de ARH gedurende de voorafgaande twee jaren gebleken, dat het handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) een normale ontwikkeling had gekend. In de vierde overweging wordt verklaard dat de in de verordening vervatte maatregelen in overeenstemming zijn met het advies van comité ad hoc „ARH". De verwijdering geschiedde per 1 januari 1988 (artikel 2).

2. *Procedure*

Op 17 mei 1988 heeft de Franse regering bij het Hof beroep tot nietigverklaring van voornoemde verordening nr. 530/88 ingesteld. Dit beroep is bij arrest van het Hof van 7 december 1989 (zaak C-136/88, Frankrijk/Commissie, Jurispr. 1989, blz. 4163) verworpen.

De SICA en Sipefel, landbouwcoöperaties met de hoedanigheid van producentengroepering, hebben onderhavig beroep ingesteld.

Hun beroepschrift is ter griffie van het Hof ingeschreven op 21 februari 1989.

Bij beschikking van 21 juni 1989 heeft het Hof het Koninkrijk Spanje toegestaan, te interveniëren ter ondersteuning van de conclusie van de Commissie.

De schriftelijke procedure heeft een normaal verloop gehad.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Bij beschikking van 10 mei 1990 heeft het de zaak naar de Vierde Kamer verwezen.

3. *Conclusies van partijen*

*Verzoeksters* concluderen dat het den Hove behage:

— te verklaren dat verordening nr. 530/88 onwettig is op grond waarvan de Commissie aansprakelijk is;

— subsidiair, vast te stellen dat de Commissie, door niet reeds bij de inwerkingtreding van verordening nr. 530/88 een bijzonder stelsel van toezicht op het handelsverkeer met derde landen in te voeren, een onrechtmatige daad heeft begaan waarvoor zij aansprakelijk is;

— de Commissie te veroordelen om hun bij wege van schadevergoeding, met interessen rechtens, de navolgende bedragen te betalen:

aan SICA:

zeven miljoen honderdtweeëntachtigduizend eenhonderd Franse frank (7 182 100 FF)

aan Sipefel:

zes miljoen tweehonderdzeventigduizend achthonderd Franse frank (6 270 800 FF);

— de Commissie te verwijzen in de kosten van het geding.

De *Commissie* en de *Spaanse regering* concluderen dat het den Hove behage:

— het beroep ongegrond te verklaren;

— verzoeksters te verwijzen in de kosten van het geding.

## II — Middelen en argumenten van partijen

*Verzoeksters* stellen dat verordening nr. 530/88 onwettig is en dat de Commissie op grond daarvan aansprakelijk is voor de schade die zij hebben geleden doordat zij voor de door henzelf in 1988 aangeboden nieuwe aardappelen (primeurs) lagere prijzen hebben ontvangen. Zij voeren twee argumenten aan.

1. *Schending van verordening nr. 569/86*

*Verzoeksters* verklaren dat de Commissie zich bij de vaststelling van verordening nr. 530/88 niet aan de criteria van artikel 6 van verordening nr. 569/86 heeft gehouden. Bovendien is de verordening gebaseerd op kennelijk onjuiste feitelijke bevindingen.

Artikel 6 betreft alle gevallen waarin „de marktsituatie van een Lid-Staat waarvoor de ARH geldt", moet worden beoordeeld. Dit is met name het geval, indien men van plan is een produkt uit de ARH te verwijderen. In het bijzonder moet dan rekening worden gehouden met de ontwikkeling van de binnenlandse prijzen van de betrokken Lid-Staat, de ontwikkeling van de binnenlandse vraag van de betrokken Lid-Staat en de hoeveelheden produkten in het handelsverkeer tussen de betrokken Lid-Staat en de overige Lid-Staten en derde landen (artikel 6).

Verzoeksters betwisten in de eerste plaats, dat het handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) gedurende de jaren 1986 en 1987 een normale ontwikkeling heeft gekend (derde overweging van verordening nr. 530/88). Bij de ontwikkeling van de uitvoer van nieuwe aardappelen (primeurs) van Spanje naar de Gemeenschap van de Tien waren namelijk belangrijke onregelmatigheden aan het licht getreden; de uitvoer in 1986, van 62 794 ton, lag op 78,5 % van het indicatieve plafond en die van 1987, die 94 676 ton bedroeg, was daarentegen gelijk aan 107,6 % van het indicatieve plafond. Bovendien bleek uit de omvang van de Spaanse uitvoer van nieuwe aardappelen (primeurs) naar Frankrijk in 1987, die hoger is dan dezelfde exporten in de loop van de voorafgaande tien jaren, dat de ontwikke-

ling van het handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) niet normaal was.

Verder had de Commissie geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de vraag naar en de prijzen van nieuwe aardappelen (primeurs) binnen de Gemeenschap van de Tien. Wat de vraag betreft, van 1982 tot 1988 was de consumptie per hoofd binnen de Gemeenschap van de Tien niet toegenomen. De prijzen waren in 1986 uiterst laag. De Commissie zelf had het verkoopseizoen 1986/1987 als „enigszins abnormaal in vergelijking tot andere jaren" beschreven (verslag van de Commissie over de toestand van de landbouw betreffende het jaar 1987; tabel T/164). Het feit dat de prijzen in 1987 zijn gestegen, kon geen rechtvaardiging opleveren voor de verwijdering uit de ARH-lijst bij verordening nr. 530/88.

Bovendien had de overvloedige oogst van 1987 ertoe geleid dat er nog voorraden bewaaraardappelen binnen de Gemeenschap van de Tien waren. De Commissie had de welbekende invloed van dergelijke voorraden bewaaraardappelen op de markt van nieuwe aardappelen (primeurs) niet in aanmerking genomen. Ter zake verwijzen verzoeksters naar het arrest van het Hof van 5 juli 1984 (zaak 114/83, SICA en Sipefel/Commissie, Jurispr. 1984, blz. 2589, r. o. 13).

Ook had de Commissie bij haar besluit geen rekening gehouden met de ontwikkeling van het handelsverkeer van de Gemeenschap met derde landen: een andere factor naar aanleiding waarvan de ARH-regeling krachtens artikel 6 kan worden opgeheven. De export van nieuwe aardappelen (primeurs) vanuit derde landen naar de vijf voornaamste importerende landen van de Gemeenschap van de Tien was in 1986 en 1987 veel hoger geweest dan ooit sedert 1982/1983. De in de protocollen voorziene tariefcontingenten waren ruimschoots overschreden. De ARH diende dus te worden gehandhaafd.

Het doel van de ARH, te weten het voorkomen van een verstoring van de markten, stemt overeen met het in artikel 39, lid 1, sub c, EEG-Verdrag genoemde doel: de markten te stabiliseren. Door artikel 6 van verordening nr. 569/86 niet te eerbiedigen, had de Commissie dus voornoemd artikel 39 geschonden, dat een hogere rechtsregel ter bescherming van particulieren bevat.

De *Commissie* en de *Spaanse regering* bestrijden dat artikel 6 van verordening nr. 569/86 betrekking heeft op de verwijdering uit de ARH-lijst. De artikelen 5 en 6 van deze verordening bevatten de uitvoeringsbepalingen van artikel 85, lid 3, tweede alinea, sub b, van de Toetredingsakte. De in artikel 6 vermelde criteria betreffen slechts de marktsituatie die tot vrijwaringsmaatregelen noopt, zoals de beperking of de schorsing van de in artikel 5 genoemde importen. Artikel 6 doelt dus op een geheel andere situatie dan die welke tot een verwijdering uit de ARH-lijst kan leiden. Het besluit om een produkt uit de ARH te verwijderen, wordt ingegeven door het beginsel van het vrije handelsverkeer, terwijl de Commissie op grond van de artikelen 5 en 6 de importen mag beperken, waarbij dus een tijdelijke afwijking van bovengenoemd beginsel wordt toegestaan.

De extensieve uitlegging die verzoeksters aan artikel 6 geven, is bovendien in strijd met het doel van verordening nr. 569/86

zelf. Deze verordening betreft slechts de materiële voorwaarden waaronder de ARH in werking treedt en niet de opheffing van de ARH als zodanig.

De Commissie is daarentegen van mening dat de voorwaarden voor opheffing van de ARH rechtstreeks uit de Toetredingsakte voortvloeien. Onderzocht dient te worden of de factoren naar aanleiding waarvan de ARH overeenkomstig artikel 85 van de Toetredingsakte op nieuwe aardappelen (primeurs) is toegepast, nog steeds bestaan. Alvorens een verwijderingsbesluit wordt genomen, dient bijgevolg de ontwikkeling van de handel in nieuwe aardappelen (primeurs) tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien sedert de toetreding te worden onderzocht. Daartoe moet niet de handel in nieuwe aardappelen (primeurs) tussen Spanje en een individuele Lid-Staat worden onderzocht, zoals verzoeksters beweren, doch enkel het totale handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien.

Aangaande de ontwikkeling van de handel met derde landen merkt de Commissie op, dat naar aanleiding van deze ontwikkeling geen produkt uit de ARH-lijst behoeft te worden verwijderd: deze handel speelt slechts een rol bij de voorbereiding van een besluit waarbij overeenkomstig de artikelen 5, 6 en 6 bis importbeperkingen worden opgelegd. Aldus wordt voorkomen dat de invoer van Spaanse en Portugese produkten wordt beperkt in situaties waarin de verstoring van de markt van de Gemeenschap van de Tien in feite een gevolg is van importen uit derde landen.

De Commissie heeft het handelsverkeer tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien evenwel beoordeeld aan de hand van de ontwikkeling van dit handelsverkeer in de loop van de jaren, voorafgaande aan de toetreding. Bovendien heeft zij rekening gehouden met de ontwikkeling van de produktie van bewaaraardappelen in de Gemeenschap van de Tien. Ter zake heeft de Commissie een tabel met cijfers over de verkoopseizoenen voor aardappelen van 1982/1983 tot en met 1987/1988 opgesteld. Uit deze tabel blijkt dat er een nauwe relatie bestaat tussen de markt van nieuwe aardappelen (primeurs) en die van bewaaraardappelen, in dier voege dat een overvloedige oogst van bewaaraardappelen in de Gemeenschap van de Tien tot een vermindering van de Spaanse export van nieuwe aardappelen (primeurs) naar de Gemeenschap leidt. Een tekort aan bewaaraardappelen in de Gemeenschap van de Tien leidt omgekeerd tot een verhoging van deze export. Gelet op dit verband heeft de ontwikkeling van het handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien sedert de toetreding geen enkel verschil van belang te zien gegeven ten opzichte van de ontwikkeling van dit handelsverkeer sedert 1982/1983. De ontwikkeling houdt bovendien volgens een voorzienbare cyclus verband met de produktie van bewaaraardappelen. Deze voorzienbaarheid is bevestigd door de ontwikkeling van de indicatieve plafonds in vergelijking met de ontwikkeling van de jaarlijkse omvang van de Spaanse exporten sedert 1982/1983. Door de toepassing van een progressie van 10 % had deze ontwikkeling geresulteerd in een indicatief plafond van 96 500 ton voor 1988. Deze hoeveelheid was in haar totaliteit hoger dan de jaarlijkse omvang van de Spaanse export van nieuwe aardappelen (primeurs) naar de Gemeenschap van de Tien sedert 1983.

De vaststelling van de Commissie dat het handelsverkeer in nieuwe aardappelen (primeurs) tussen Spanje en de Gemeenschap van de Tien sedert de toetreding een normale ontwikkeling heeft te zien gegeven, is dus juist.

Subsidiair gaat de Commissie in op de middelen betreffende de vraag, de prijzen en de ontwikkeling van het handelsverkeer met derde landen.

De consumptie in de Gemeenschap is volgens de Commissie sedert 1982/1983 licht gestegen. De prijzen van nieuwe aardappelen (primeurs) worden ook sterk beïnvloed door de voorraden bewaaraardappelen, hetgeen door het Hof in zijn voornoemd arrest van 5 juli 1984 is bevestigd. Deze invloed in aanmerking genomen, is geen merkbaar verschil kunnen worden vastgesteld met betrekking tot de ontwikkeling van de prijzen van beide categorieën van aardappelen. Bovendien hield de evaluatie in het door verzoeksters geciteerde verslag van de Commissie geen enkel verband met de Spaanse export. Het had enkel betrekking op een prijsverlaging ten gevolge van het aanbod van nieuwe aardappelen (primeurs) uit Griekenland en Italië vanaf mei 1987.

De Commissie verwerpt de conclusies die door verzoeksters worden getrokken uit de cijfers betreffende de invoer van nieuwe aardappelen (primeurs) uit derde landen in de Gemeenschap van de Tien sedert 1982/1983 en in het bijzonder uit de cijfers voor de jaren 1986 en 1987. Voor een correcte beoordeling van de ontwikkeling van dit handelsverkeer moeten de cijfers betreffende de Spaanse importen in de Gemeenschap van de Tien sedert de toetreding buiten beschouwing worden gelaten. Ofschoon de import van een bepaald derde land naar een bepaalde Lid-Staat is toegenomen, geeft de ontwikkeling van de totale invoer van derde landen naar de Gemeenschap van de Tien geen afwijking van belang te zien sedert de toetreding. De ontwikkeling van dit handelsverkeer is dus niet relevant voor de betrokken verwijdering.

2. *Schending van het mandaat van de Raad van 25 november 1985 en de aanvullende protocollen*

In hun repliek verklaren verzoeksters dat het mandaat van de Raad van 25 november 1985 en de aanvullende protocollen op de overeenkomsten met de Arabische Republiek Egypte, het Koninkrijk Marokko en de Republiek Cyprus voorschrijven, dat na de inwerkingtreding van deze protocollen een stelsel van toezicht op de invoer uit derde landen in de Gemeenschap moet worden ingevoerd. Het in de protocollen voorziene tariefstelsel houdt logischerwijze verband met de uitbreiding van de Gemeenschap na de toetreding van Spanje en Portugal. Dit verband betekent dat de toepassing van de ARH op de importen uit derde landen niet enkel is te verklaren door de in artikel 85, lid 4, van de Toetredingsakte voorgeschreven communautaire preferentie, maar ook door het beginsel van de in de protocollen neergelegde tariefpreferentie. Hoewel de protocollen op 1 januari 1988 in werking zijn getreden, is in het kader van de protocollen aan het stelsel van toezicht geen toepassing gegeven voor 1 januari 1989 (de verordeningen nrs. 451/89 en 452/89). Toen de nieuwe aardappelen (primeurs) uit de ARH-lijst werden verwijderd (op 1 januari 1988) is de invoer van deze aardappelen uit derde landen in de Gemeenschap in 1988 dus toegenomen omdat er geen stelsel van toezicht bestond. De Commissie had aldus de verplichting verwaarloosd om de ARH te handhaven of haar te vervangen door een ander stelsel van toezicht op de invoer uit derde landen. Zij is dus aansprakelijk voor de schade die verzoeksters na de betrokken verwijdering ten gevolge van de marktverstoringen hebben geleden.

Volgens de *Commissie* en de *Spaanse regering* moet de ARH worden onderscheiden

van het in het kader van de protocollen ingevoerde stelsel van toezicht (verordening nr. 452/89). De context waarbinnen zij zijn vastgesteld en de bijzondere doelstellingen zijn namelijk bepalend voor de beide regelingen. De ARH voor de importen uit derde landen betreft het toezicht op de communautaire preferentie, als bedoeld in artikel 85, lid 4, van de Toetredingsakte, terwijl het door de Raad in het kader van de protocollen ingevoerde stelsel enkel het statistisch toezicht op de ontwikkeling van de importen uit derde landen met het oog op de afschaffing van de tarieven betreft. Waar beide regelingen geen verband met elkaar houden, is het argument van verzoeksters dat de Commissie krachtens de protocollen verplicht is de ARH te blijven toepassen of haar door een ander stelsel van toezicht te vervangen, onjuist.

Bovendien bestaat er in het kader van de protocollen eerst een verplichting tot de invoering van een stelsel van toezicht sedert de inwerkingtreding van de protocollen. De geleidelijke verlaging van de op de importen van nieuwe aardappelen (primeurs) uit Marokko en Egypte toegepaste douanerechten werd eerst een realiteit toen de op de Spaanse nieuwe aardappelen (primeurs) toegepaste rechten lager werden dan die welke werden toegepast op de nieuwe aardappelen (primeurs) van oorsprong uit de betrokken derde landen (artikel 1, lid 2, van het Aanvullend Protocol betreffende Marokko; artikel 1, lid 2, van het Aanvullend Protocol betreffende Egypte). De tariefcontingenten, in het bijzonder voor Marokko en Egypte, werden eerst geopend met ingang van 1 januari 1989 (voornoemde verordeningen nrs. 4244/88 en 4223/88). Eerst vanaf die datum moest een stelsel van toezicht worden ingevoerd. De verordeningen nrs. 451/89 en 452/89 voldeden aan dit temporeel vereiste.

Verder merkt de Commissie op, dat de invoering van een stelsel van toezicht in het kader van de protocollen alsmede de besluiten betreffende het sluiten en de invoering van de protocollen tot de uitsluitende bevoegdheid van de Raad behoren.

3. *Schade: oorzakelijk verband*

*Verzoeksters* betogen dat de opheffing van de ARH heeft geleid tot een uitzonderlijk groot aanbod van nieuwe aardappelen (primeurs) in de Gemeenschap. Onder overlegging van een aantal cijfers betreffende het verkoopseizoen voor nieuwe aardappelen (primeurs) in 1988 stellen verzoeksters in de eerste plaats dat de prijzen ten gevolge van de invoer van nieuwe aardappelen (primeurs) uit Marokko en Frankrijk zijn gedaald. Vervolgens stellen zij dat door het massale aanbod van nieuwe aardappelen (primeurs) uit Egypte en Cyprus op de Britse markt in juni 1988 de prijzen zijn ingestort. Ter zake heeft het Hof in zijn voornoemd arrest van 5 juli vastgesteld, dat de Franse en Britse markt van nieuwe aardappelen (primeurs) nauw met elkaar verbonden zijn. Door deze gebeurtenissen hadden de Franse verkopers hun produktie tegen prijzen moeten verkopen, die lager waren dan die van de voorgaande verkoopseizoenen. Aangezien dit gevolg had kunnen worden voorkomen indien een stelsel van toezicht en vrijwaringsmaatregelen van kracht waren geweest, is de Gemeenschap gehouden, de schade te vergoeden.

Volgens de *Commissie* dient het beroep te worden verworpen wegens het ontbreken van een causaal verband tussen de verwijdering uit de ARH en de gestelde schade. Zij betwist overigens dat er werkelijk schade is geleden.

In dit verband merkt zij op dat de prijsontwikkeling in 1986/1987 en 1987/1988 niet is beïnvloed door het intrekkingsbesluit, doch door de produktie van bewaaraardappelen in de Gemeenschap. Deze produktie was in de herfst van 1987 zeer hoog uitgevallen, zodat het hoge prijsniveau van 1986/1987, een jaar met een tekort, is gedaald, hetgeen weer van invloed was op de prijzen van nieuwe aardappelen (primeurs).

P. J. G. Kapteyn
rechter-rapporteur